

Swedish Schoolmaster. Vol. 8

SVENSK LÄRARETIDNING

Organ för Sveriges Allmänna Folkskolläraryöning

Nr 38. (2542)

• Stockholm, 17 september 1930 •

49:e årg.

Värner Rydén död.

Värner Rydén död.

Ett dödsbud, som inom svensk skolvärld och vida därutanför framkallade bestörtning, sorg och saknad gick ut över landet i söndags morse. Värner Rydén hade avlidit.

Han insjuknade helt hastigt förra tisdagen. Sjukdomen tog en allt allvarssammare vändning. På fredagen överfördes han till Serafimerlasarettet, och det blev där han slutade sina dagar. Diagnosen synes ge vid handen, att matförgiftning förelåg.

Värner Rydén föll på sin post. Tisdagen den 2 september reste han till Köpenhamn för att tillsammans med en dansk och en norsk lärare avsluta det kommittéarbete beträffande folkskolans historieundervisning, som dessa tre erhållit i uppdrag av ett lärarmöte i Bergen 1928. Kommittéarbetet fortsattes och avslutades på fredagen och framlades så för det gemensamma mötet mellan de nordiska lärarföreningarnas centralstyrelser i Köpenhamn den 6—8 september. Den 9 september hade han ett kommittésammanträde i Malmö för Lärarkårens representantskap för lönefrågor. Frågan gällde granskning av en skrivelse från representantskapet till skolöverstyrelsen med yttrande om 1928 års lönekommittés förslag beträffande löne reglering för lärarkåren. Det blev med detta kommittéarbete, som han slutade sin verksamma levnad.

Värner Rydéns sista insats gällde sålunda folkskolan och dess lärarkår. Kanske är det en tillfällighet att det blev så. Men ser man tillbaka över Rydéns gärning kan man ej undgå att finna en bestämd följdriktighet i att slutstenen på hans livs pyramid bar folkskolans stämpel.

Ty väl var Värner Rydén en vittfamnande ande, men folkskolan och vad med den hörde samman stod hans hjärta närmast. Allt eftersom åren gingo syntes han mer och mer koncentrera sitt arbete kring det som hörde folkskolan till. Han författade läroböcker för folkskolan, blev redaktör för denna tidning och ordförande i S. A. F., höll föredrag i lärarföreningar, ledde fortbildningskurser m. m.

Hans intresse för Sveriges allmänna folkskolläraryrke blev också med

åren om möjligt allt starkare. Han glädde sig livligt åt föreningens framgångar, och han beklagade starkt när splittring i leden försvagade positionerna.

*

Att teckna Värner Rydéns livsgärning är ej möjligt genom några kortfattade rader. Den dagstidning har rätt, som i sin dödsruna över den bortgångne yttrar, att »varje skildring av vårt politiska och kulturella liv sedan sekelskiftet blir ofullständig och skev, om man där glömmer Värner Rydén och hans verk». Sedan han år 1907 invaldes i riksdagen, fäste han från så gott som första stund uppmärksamheten vid sig som en av riksdagens flitigaste och kunnigaste ledamöter. Då år 1917 en vänsterministär skulle bildas, var Rydén en av de givna ministerkandidaterna. Det har berättats, att han själv fick välja mellan fem departement. Han åtog sig emellertid chefskapet för ecklesiastiken, och den tid han förvaltade den blev för vår folkskola och folkbildning den märkligaste och reformrikaste hittills. »I den svenska folkundervisningens historia kommer året 1918 tvivelsutan att inristas som det betydelsefullaste och ärofullaste alltsedan folkskolans tillblivelse i vårt land», skrev Svensk Läraretidning i sin återblick vid årets slut. Mycket hade också det året hänt. Upprättandet av praktiska ungdomsskolor hade beslutats, likaså en gemensam överstyrelse för folkskol- och yrkesskolväsendet, löne reglering för lärarkåren m. m.

Besluten hade kommit till utan egentlig riksdagsstrid. Propositionerna voro väl förberedda och skickligt utformade och ecklesiastikministerns personliga auktoritet bidrog väsentligt till enhetligheten i besluten.

Efter sin statsrådstid, under efterkrigsårens skolreaktionära anlopp, blev Rydén i så många fall den oförvägne och skicklige vaktposten för de reformer som vunnits. Det gällde att skydda heltidsläsningen, fortsättningsskolan, lärarkårens rättigheter. Mer än en gång yttrade han, att »varje reformperiod följes av angrepp på reformerna, men striden går över». Han kastade sig in i striden med oförfärat mod och med obestridd framgång.

Från senaste år har Värner Rydéns insats i 1927 års skolreform varit mest omtalad och omdebatterad. Det har haft sitt alldeles särskilda intresse att följa hans arbete för reformen i fråga. Han

hade från början klart för sig, att det skulle vålla mycken strid, då programmet »folkskolan som bottenskola» skulle förverkligas. Men han hade en rotfast övertygelse om att programmet var riktigt och måste förverkligas. Han stod då och sedan oberörd av de stormar, som särskilt mot honom släpptes lösa. In i det sista hoppades man och trodde, att frågan skulle falla eller uppskjutas. Att den löstes berodde mer än av annat på Rydéns principfasta ståndpunkt och säkra förhandlingskonst.

Inom Sveriges allmänna folkskolläraryrkes centralstyrelse har Värner Rydén intagit en ledande ställning. Icke minst detta år. Det var han, som planlade firandet av föreningens 50-årsminne och tog initiativet till utgivandet av föreningens minnesskrift. Hans var förslaget för något år tillbaka att verkställa förarbeten till utgivandet av en svenska folkskolans historia 1942, och för detta arbete hyste han ett livligt intresse. Att föreningen har en egen lokal är till väsentlig del Värner Rydéns förtjänst. Icke minst i förvaltningen av föreningens fastighet påtog han sig en stor arbetsbörda.

Intresset för folkskolan och för föreningen ledde honom till att åtaga sig redaktörskapet för Svensk Läraretidning. Med skicklighet, kunnighet och framgång har han där kämpat för skolans sak.

Värner Rydéns bortgång innebär för vår folkskola och vår förening en oersättlig förlust. Han fortsatte de bästa traditionerna från Emil Hammarlunds och Fridtjuv Bergs tid. Som den tredje i ledet av våra främsta föregångsmän kommer han att stå. Han byggde vidare på den grund de lagt, det blev honom i mycket förunnat att medverka till förverkligandet av de idéer, som de ägnat sin kärlek och sin tro.

*

Det är svårt att vid Rydéns så hastiga frånfalle giva uttryck för de känslor, som storma sig på en. Utom för vad han i sin gärning uträttat kommer han att leva i vänners minne för sin rika personlighets skull. Man kunde inte undgå att respektera hans fasta vilja, beundra hans utomordentliga minne för händelser och personer, vinnas av hans personliga älskvärdhet, och känna sympati för hans önskan att så långt tid och krafter räckte bistå med råd och dåd. Starkast bland hans egenskaper

framstår kanske redligheten i hans karaktär. Träffade han ett avtal, så höll han det oryggligt.

Det har stått strid om Värner Rydén, kanske om mer än någon nu levande svensk man. Hans verk är nu slutat. Det går till historien. När dagens små motsättningar utjämnats och tidsperspektivet blir klarare, skall helt visst det erkännandet allmänt givas, att Värner Rydén fört en kamp för höga mål och att hans arbete ostridigt varit till gagn för samhälle och folk. För den, som hade tillfälle att samarbeta med honom, skall hans minne hållas i levande hägkomst. Med en vemodskänsla över vad särskilt vår folkskola genom hans bortgång förlorat förenar sig därför hos hans vänner medvetandet om den oersättliga förlust i den personliga vänkretsen, som hans frånfalle innebär.

Edvin Stålfelt.

Klas Värner Rydén föddes den 16 september 1878 i Asarum, Blekinge län, avlade folk-skollärarexamen i Växjö 1899 och blev år 1901 ordinarie folkskollärare i Malmö. R. tog tidigt en framträdande del i den socialdemokratiska rörelsen i Skåne, blev 1902 medarbetare i »Arbetet», 1905 ordförande i partiets distriktsstyrelse och invaldes i andra kammaren till 1907 års riksdag samt i Malmö stadsfullmäktige 1911. År 1910 blev han medlem av statsutskottet och 1912 ordförande i dess andra avdelning. Han blev medlem av socialstyrelseutskottet 1912 och av försvarsutskottet sommarriksdagen 1914 samt invaldes 1916 i hemliga utskottet. Han blev medlem av andra försvarsberedningen 1911—1914 och av lönerregleringskommittéerna för postverket 1912 och för järnvägarna 1914 samt sakkunnig rörande inrättandet av socialstyrelsen 1912. I ministären Edén inträdde R. den 19 okt. 1917 som eklelesiastikminister och kvarstod som sådan till den 28 november 1919. R. var ordförande i 1919 års skolkommision under dess första tid, sakkunnig vid folkskolutredningen 1919, rörande befordringsförhållandena vid universiteten 1922, ordförande bland sakkunniga angående statsbidrag till folkskolebyggnader s. å. och för gymnastiksakkunnige 1924. R. utsågs 1925 till general-krigskommissarie. År 1921 blev R. ordförande i Malmö folkskolestyrelse. R. blev 1916 medlem av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarförening, 1921 dess vice ordförande och 1930 ordförande. Han har varit Svensk Läraretidnings redaktör 1929—1930.

Från trycket har R. utgivit bl. a. *Valhandbok* (1909), *De nya skattelagarna* (1911), *Redogörelse för pensionsförsäkringens allmänna grunder* (1913), *Värnskatten* (1914), *Kommunalskattereformen* (1920), *Vårt modersmål* (tills. med O. Friberg; 1922), *Medborgarskapskap* (1923) ävensom *Räkneböcker* (tills. med Karl Frank och Hedvig Norgren), *Övningsböcker i modersmålet m. m.*

R. efterlämnar maka, f. Olsson, samt sex barn.

Några tankar inför Värner Rydéns insats som skolpolitiker.

Efter den starka känslan av rådvill bestörtning, som det oväntade budskapet om Värner Rydéns död kanske först framkallar, framstår oemotståndligt tanken på det tomrum han på så många områden efterlämnar. Av honom, den kunskapsrike och outtröttlige arbetaren, den orädd och kraftfulle kämpen, den skicklige och framgångsrike ledaren, väntade och hoppades man ännu så mycket. Man gjorde det, därför att man kände hans liv och hans gärning, visste vad han genom sin sakkunskap, sin arbetsflit, sin viljestyrka och sin skicklighet redan förmått uträtta. Så vända sig tankarna mot de omfattande, betydelsefulla och framgångsrika insatser han, trots att han mänskligt att döma alltför tidigt ryckts bort, dock hunnit göra.

Främst har man ju velat karaktisera Värner Rydén som skolpolitiker, och själv hade han ingenting att invända mot den karakteristiken. Han räknade det som en ära att även i det fallet träda i Emil Hammarlunds och Fridtjuf Bergs fotspår. Mer än någon av dessa båda var han politiker i mera allmän mening. Det fanns knappast något område inom politikens värld, där han ej var hemmastadd och gjorde sina insatser. Den, som skriver detta minnes så väl från sin första riksdag, huru som Rydén, mångårig statsrevisor, vid behandlingen av statsrevisorernas berättelse med omfattande sakkunskap dikterade ett betydelsefullt uttalande av riksdagen om våra skogars rätta skötsel. Det är noggrant bekant, att Rydén var synnerligen bevandrad i statsfinansiella frågor. Vid försvarsriksdagen 1914 var han sitt partis expert och talesman i försvarsfrågan. Och den, som hade tillfälle att följa hans verksamhet i statsutskottet greps gärna av förundran över hans stora sakkunskap på de mest skilda områden. Hans starka minne gjorde det också möjligt för honom att nästan bättre än någon annan tala om för sina kamrater, vad riksdagen förut sagt och beslutat, och att inskräpa de konsekvenser, som detta måste medföra. Som bekant var hans inflytande inom riksdagens viktigaste utskott synnerligen stort. För vad Rydén uträttat särskilt som skol-

politiker har hans starka ställning som politiker i allmänhet varit av största betydelse. Därigenom har han kunnat vinna det stora anseende inom riksdagen, som kom honom till del, och därmed också den allmänna auktoritet, som han där ägde. Detta anseende och denna auktoritet underlättade i hög grad hans framgångar, då han arbetade och kämpade för den sak, som dock låg honom närmast om hjärtat, folkskolan och folkbildningen.

Intresset för politiken låg Värner Rydén i blodet. Så ock kärleken till folkskolan. Intryck från barndoms hemmet och barndomstiden övade givetvis också sitt inflytande. Och då Rydén ägnat sig åt folkskolans tjänst, tog han, såsom han gjorde i allt, sin uppgift på fullaste allvar och lät sitt arbete präglas av den energi, arbetsförmåga och viljekraft, som i så rikt mått tillhörde hans natur. Lika naturligt för honom var, att han sökte främja skolans sak ej minst på det politiska området, det kommunala såväl som det statliga. Hans intresse och hans arbete för folkskolan bottnade i hans utpräglad demokratiska läggning. Jag minns ännu, huru han under sina tidigare lärarår på ett lärarmöte i Skåne med patos talade för att småfolket, arbetarna och bönderna, borde gemensamt arbeta för sin materiella och andliga utveckling, och huru han betonade, vilken stor uppgift en god folkskola i detta hänseende ägde.

Ett viktigt mål för honom i hans strävanden för folkskolans utveckling var att främja folkskolans och dess lärars självständighet och frihet. Tanken på detta mål låg bakom många av de uppseendeväckande kommunala strider, han under sina tidigare lärarår förde i sin hemstad, och även bakom hans arbete i riksdagen. Det är allmänt känt, att han till en början särskilt riktade sig mot ett enligt hans mening skadligt kyrkligt och prästerligt förmynderskap över skola och lärare. I nära samband härmed står hans ihärdiga arbete för att folkskolan skulle erhålla verklig fackmannaledning. Jag har själv bevittnat hans betydelsefulla insatser i detta hänseende inom statsutskottets andra avdelning, då det gällde skolöverstyrelsens tillkomst och folkskolinspektionens omläggning. Det enda lyckönskningstelegram, den nya folkskoleöverstyrelsen fick på sin första dag, kom också från Värner Rydén,

som däri uttryckte sin glädje över att folkundervisningsväsendet fått en central fackmannedning.

I en förbättrad ställning för lärarkåren såg Rydén ett av de främsta villkoren för folkskolans utveckling. Som medarbetare i tidningen *Arbetet* skrev han redan under sina första år i Malmö sakliga och på samma gång skarpa artiklar angående en förbättring av folkskollärarutbildningen och bidrog därigenom att skapa den opinion, som födde seminariekommittén. Sedan fick han i riksdagen vara med om att besluta folkskoleseminariernas reformering och som ecklesiastikminister fick han tillfälle att genomföra den första verkliga enhetliga organisationen av småskoleseminarierna. Med sitt praktiska sinne insåg han givetvis, att dessa reformer icke utgjorde en slutgiltig lösning utan att en ny tid krävde nya förbättringar och nya former.

Det stod också klart för honom, att en förbättring av lärarnas ställning i ekonomiskt och rättsligt hänseende var en oeftergivlig förutsättning för att folkskolan skulle kunna hävda sin plats som bildningsinstitution, och det var därför naturligt, att hans skolpolitiska strävanden i hög grad kommo att röra sig kring frågor på detta område. På grund av sin ställning i riksdagen blev han av centralstyrelsen för S. A. F. anlitad som medarbetare i lönefrågan, redan innan han inträtt i centralstyrelsen. Då lärarnas lönefråga skulle få sin slutliga förberedande behandling inom 1902 års löneredgeringskommitté och där behövdes en parlamentarisk representant för folkskolan var det självklart, att härvid Värner Rydén anlätades. Detta uppdrag fick han lämna för ett större, uppdraget att som ecklesiastikminister utöva högsta ledningen av skolväsendet, varigenom han ju kom i tillfälle att för riksdagen framlägga och att där genomföra den löneredgering för folkskolans lärare, som ännu gäller. Visserligen kunde han med lärarkåren glädja sig över vad som vunnits, men det stod snart klart för honom, att nya steg måste tagas. Här behöver ej erinras om att han riksdag efter riksdag i statsutskottet och i kamrarna använt hela sin skicklighet och sin auktoritet för att föra lönefrågan vidare framåt, men att svårigheterna varit så stora, att de ej kunnat övervinnas. Att den provisoriska avlösningsförbättring, som dock slutligen vanns, till stor del var en

frukt av hans ansträngningar kan nog ingen förneka.

Som redan antytts, hade Rydén också stort intresse för förbättring av lärarnas rättsliga ställning. Det var för honom en stor tillfredsställelse, att i den konselj, där på hans 40-årsdag de nya löneförfattningarna fastställdes, också få beslutade betydelsefulla ändringar i folkskolestadgan, genom vilka den länge på dagordningen stående frågan om småskolekårens rättsliga ställning i stort sett fick sin lösning. I friskt minne är det arbete han nedlade för de förbättringar i detta hänseende, som vidtogos vid 1928 års riksdag.

I den nämnda konseljen föredrogos av honom också de författningar, som voro en följd av 1918 års beslut om de praktiska ungdomsskolorna. Från olika synpunkter var det för Rydén en stor tillfredsställelse att hava genomfört detta beslut i riksdagen och att få sätta sitt namn under de författningar, som närmare utformade detsamma. Beslutet stämde fullt med hans övertygelse och samhällets plikter mot ungdomen och om den praktiska bildningens betydelse, och han har sedan i riksdagen troget slagit vakt om den del av beslutet, som var mest omfattande och sedan blivit mest omstridd, nämligen den obligatoriska fortsättningsskolan. En särskild källa till tillfredsställelse över beslutet var för honom, att han därigenom fick tillfälle att i ett viktigt avseende genomföra ett program, som han ändå från ungdomen omfattat, nämligen folkskolan som bottenkola.

Det var ett konsekvent fullföljande av hans strävanden i detta hänseende, då han utverkade tillsättning av skolkommissionen och gav denna de kända direktiven om en läroverksorganisation, byggd på sexårig folkskola som grund. Utrymmet medger icke ett närmare ingående på denna frågas vidare öden. Det må blott erinras om den avgörande insats Värner Rydén gjorde vid 1927 års riksdag för tillkomsten av den kompromiss, som då kom till stånd. Han har ju själv så ofta givit uttryck åt den missträkning han erfordrade över att det gamla programmet ej blev helt förverkligat men också åt den glädje han kände över att ett så betydande steg i fråga om folkskolans utveckling i demokratisk riktning dock blev taget.

Jämte skolreformen år 1927 är det väl undervisningsplanen av år 1919, »den rydéniska skolplanen», som mest

framhållits såsom resultat av Rydéns skolpolitik. Rydén har aldrig själv velat göra gällande, att undervisningsplanen i alla detaljer skulle vara hans verk. I väsentliga stycken utgör den ett arbete, utfört av andra. Men detta självklara förhållande förringar icke hans stora insatser även på detta område. Han hade icke blott sinne för organisatoriska, ekonomiska och rättsliga frågor, han intresserade sig också för lärarens gärning i skolan, vilken han ju själv med framgång utövat. Med stöd av sin stora sakkunskap även på detta område satte han sig med den grundlighet, som utmärkte honom, in i de olika pedagogiska och metodiska spörsmål, som i skolöverstyrelsens förslag till undervisningsplan mötte honom. Det mesta gillade han, i vissa avseenden vidtog han förändringar och tog så ansvaret för det hela. Och sedan har han med vanlig energi och skicklighet kämpat för att de pedagogiska vinster, som vunnits, måtte bevaras.

Här ha blott kunnat lämnas några allmänna antydningar om de viktigaste dragen i Värner Rydéns skolpolitiska gärning. När man kommit till slut gå säkerligen tankarna åter i den riktning, som här i början angavs. Man tvingas att tänka på det tomrum han efterlämnat. Det gäller ju icke blott vår skolpolitik. Men förlusten kännes förvisso icke minst på det området, då det gäller att från demokratiska utgångspunkter arbeta och kämpa för den svenska folkskolans och den svenska folkbildningens framgång och utveckling.

N. O. Bruce.

Värner Rydén och småskolan.

Sveriges folkskolor ha landssorg. Den man, som under en halv mansålder varit den ledande och samlande kraften i arbetet för den svenska folkskolans utveckling och på vars klokhet och inflytande hoppet om en ljusare framtid för dess lärarkår i främsta rummet grundade sig, är icke mer. Att under det omedelbara intrycket av detta förlamande slag giva en riktig föreställning om den förlust speciellt småskolan och dess lärarkår lidit genom Värner Rydéns bortgång är ej möjligt. Den goda viljan i detta avseende får dock överskylla bristerna i utförandet.

Det var ingen tillfällighet, att Värner Rydén i så hög grad som skett kom att ägna tid och krafter åt höjandet av just småskolans och dess lärares ställning. Det sammanhänge på det intimaste med hans allmänna inställning till samhället och människorna. När han vid ett tillfälligt besök i Malmö endast några dagar före sin död tog avsked av några vänner, som voro samlade vid hans avresa till Stockholm, yttrade han — med hänsyftning på den förestående löneregleringen för de olika lärargrupperna — till den, som skriver dessa rader: »Jag kommer att sätta in all kraft på att hjälpa er. Det har alltid varit min önskan att bistå dem, som äro tillbaka-satta.»

Lika visst som det är, att Sveriges småskollärarinnor alltid intagit en tillbakasatt ställning, lika visst är det också, att Värner Rydén gjort mer än någon annan för att förbättra denna ställning. Detta gäller i lika mått om småskolekårens rättsliga och ekonomiska villkor. Och detta intresse är icke av i går, det sträcker sig lika långt tillbaka i tiden som hans offentliga verksamhet.

Det skulle föra för långt att här gå in på Värner Rydéns arbete vid Fridtjuv Bergs sida till småskolekårens fromma. Med några ord må däremot erinras om de för oss småskollärarinnor så betydelsefulla reformer, som genomfördes under hans statsrådstid. Vid den lönereglering, som då ägde rum, hade löneregeringskommittén föreslagit en grundlön av 1,100 kr. jämte tre ålders-tillägg på 100 kr. I den kungl. propositionen i ärendet föreslogs en grundlön av 1,200 kr. jämte tre ålderstillägg å 150 kr., alltså en höjning av kommitténs förslag med 250 kr. eller nära 20 %. De av regeringen föreslagna beloppen blevo som bekant jämväl av riksdagen fastställda.

Även för ordnandet av pensionsfrågan står småskolekåren i outplånlig tacksamhetsskuld till Värner Rydén. Redan år 1908, då småskollärarinnorna icke erhöilo någon pension alls utan i stället ett mycket blygsamt s. k. ålderdomsunderstöd, motionerade Värner Rydén och lyckades vinna gehör inom riksdagen för en höjning av detta understöd till äldre avgångna lärarinnor. Under hans statsrådstid ombildades år 1919 ålderdomsunderstödsanstalten till pensionsinrättning, varigenom nu gällande ordning för småskollärarinnornas pensio-

nering infördes samt full likställighet med folkskolekåren uppnåddes på detta område.

Den rättsliga likställigheten med folkskolekåren hade, även den på Rydéns initiativ, året förut förverkligats. I den glädje, varmed denna på administrativ väg genomförda reform hälsades av Sveriges småskolläraryrke, blandades dock oro och förstämning över att det varit nödvändigt att undantaga biträdande lärarinnor vid folkskola samt lärarinnor vid mindre folkskolor, vilka fortfarande fingo lida under det osäkerhetstillstånd i rättsligt avseende, vilket ända till 1918 vilat som en tryckande börda över hela småskolekåren. Att det dock icke var bristande vilja hos departementschefen, som varit anledningen till att de nämnda lärargrupperna ställdes utanför reformen, framgick till fullo av det arbete Värner Rydén sedermera nedlagt såväl inom centralstyrelsen för S. A. F. som inom riksdagen för att bereda även dessa lärarinnor en tryggad rättslig ställning, ett arbete som äntligen år 1929 kröntes med framgång, då genom riksdagens beslut mer än 3,000 biträdande lärarinnor vid folkskola samt lärarinnor vid mindre folkskola erhöilo en mera fast anställning, än de förut haft.

Belysande för Värner Rydéns rättskänsla och varma hjärtelag är även den omständigheten, att han omedelbart efter förenämnda riksdagsbeslut inom centralstyrelsen för S. A. F. tog initiativet till en framställning till k. m:t om understöd åt biträdande lärare vid folkskola samt lärare vid mindre folkskola, som entledigats på grund av skolväsendets omorganisation, varigenom åt dessa lärare skulle beredas någon lättnad i deras oförskyllt iråkade ofta synnerligen bekymmersamma ställning.

I icke mindre grad ha småskolans pedagogiska problem legat Värner Rydén om hjärtat. Sitt man frestas säga klassiska uttryck ha hans pedagogiska intentioner fått i 1919 års undervisningsplan. Den är visserligen icke *en* mans verk. Men när vi småskollärarinnor glädjas över den anda av tvångslöshet och arbetsglädje, som är undervisningsplanens stora gåva till särskilt småskolans barn och som gör övergången från leken till det ordnade arbetet, från hemmets värld till skolans så naturlig och friktionsfri, är den man, vilken kontrasignerat un-

dervisningsplanen, en av dem, som vår tacksamhet i främsta rummet riktar sig till.

Med tacksamhet må jämväl i detta sammanhang erinras om de kraftiga handtag Värner Rydén vid så många tillfällen skänkt Sveriges småskollärarinnor i deras strävan för en för deras uppgift bättre tillrättalagd utbildning. Redan så tidigt som 1906 finna vi honom i främsta ledet bland dem, som yrkade på dels en tvåårig seminariekurs, dels statens övertagande av småskollärarinneutbildningen. Märkligt nog skulle det bliva Värner Rydén, som skulle komma att realisera det förstnämnda av dessa önskemål. Det var nämligen först i 1919 års stadga, vilken utfärdades medan Rydén var ecklesiastikminister, som småskollärarinnornas gamla krav på tvåårig seminarieutbildning lagfästes.

Det stora intresse för småskolekåren Värner Rydén städse ådagalagt, bevarade han in i det sista. I en ledande artikel i ett av de sista nummer han redigerade av Svensk Läraretidning, där han med fullkomligt förintande argument söndersmulade de i 1928 års lönekommittés betänkande förfäktade löneprinciperna för folkskollärarkåren, betecknade han såsom »En angelägen uppgift» för Lärarkårens representant-skap att arbeta för skipande av rättvisa åt småskollärarinnorna, vilka av kommittén blivit i alldeles särskild grad missgynnade.

Det anförda, hur ofullständigt det än må vara, torde hava ådagalagt vilken förlust Sveriges småskollärarinnor och den skola de äro satta att tjäna gjort med Värner Rydéns bortgång. Om det någonsin kan sägas om en man, att han är oersättlig, så kan det sägas här. Det var alltid med en känsla av orubblig trygghet och tillförsikt vi småskollärarinnor lastade våra bekymmer på honom. Vi visste, att i bättre händer kunde vi icke lägga vår sak.

Nu är han borta, hövdingen och kämpen. Strid har det mången gång stått om hans namn. Inför hans avslutade livsgärning skola dock alla böja sitt huvud i respekt och beundran. För oss, som arbeta i den skola han med så starka band var fästad vid och för vilken han offrat det bästa av sitt liv och sina krafter, skall hans namn lysa med ovanskelig glans.

Karola Pålsson.